

II. PRACE DROBNE I MATERIAŁY

JERZY WYROZUMSKI (Kraków)

Pouczenie Kalisza dla Wielunia o administracji miasta z 1502 r.

(Z dziejów ustroju miejskiego w Polsce średniowiecznej)

W rozwoju miejskiego prawa niemieckiego na ziemiach polskich w sposób oczywisty wyróżnić się dają przynajmniej dwie fazy: 1) recepcji z zewnątrz gotowych form ustrojowych oraz 2) stopniowej ich adaptacji i przetwarzania się w naszych miastach czy to pod wpływem zawiązków wcześniejszego ustroju miejskiego, czy też pod wpływem wymogów życia, znajdujących wyraz w nowych przywilejach i wilkierzach. Recepcja wyglądała na ogół dość prosto. Zasadzca obznajomiony z niemieckim prawem miejskim przedstawił władcy ramowy projekt „lokowanej” osady, a ten z kolei zamieszczał ów projekt w dyspozycji przywileju lokacyjnego. Szczegółowo i pryncypialnie określał z reguły tylko stosunek danej osady miejskiej do własnej administracyjno-sądowej i skarbowej władzy. Związany nierozdzielnie z „lokacją” immunitet pozostawiał w zasadzie sprawy wewnętrznego urządzenia gminy miejskiej przedsiębiorczości i inwencji zasadzcy, oczywiście w ramach zaaprobowanego przez władcę wzoru ustrojowego. Ale tylko pozornie, bo w rzeczywistości, była to sprawa między zasadzcą a osadnikami, którzy ową przedsiębiorczość i inwencję ograniczali zawsze tam, gdzie narażony był ich zbiorowy czy indywidualny interes. Właśnie kolizja interesów na tej płaszczyźnie zrodziła potrzebę powołania do życia — obok przedstawicielstwa sądowego w postaci ławy — także organu współrządzącego, czyli rady. Ale zanim jeszcze powstały u nas pierwsze rady miejskie, trzeba było niejednokrotnie uciekać się do miasta macierzystego w zakresie przyjętych form ustrojowych o sprecyzowanie zasad ustroju gminy miejskiej, a zwłaszcza prawa sądowego. Na tej drodze powstawały pouczenia, które były zawiązkiem kodyfikacji prawa miejskiego lub czynnikiem ją przyspieszającym.

W zaraniu dziejów prawa niemieckiego w Polsce pouczenia tego rodzaju stanowiły po przywilejach lokacyjnych drugą postać recepcji gotowych form ustroju miejskiego. Z czasem — gdy były to pouczenia miast polskich dla innych miast w obrębie kraju — zaczęły odzwierciedlać prawo miejskie już przez życie i wpływy rodzime przetworzone, a zatem pra-

wo w drugiej ze wspomnianych faz rozwojowych. One właśnie powinny być przedmiotem szczególnego zainteresowania nauki polskiej.

Choć odwoływanie się do wzoru ustrojowego innych miast było przy tzw. lokacjach miejskich zjawiskiem bardzo częstym, zachowane pouczenia o obszerniejszej treści ustrojowo-prawnej są stosunkowo nieliczne. Do ważniejszych należą: dokument prawa miejskiego Magdeburga z 1188 r., użyty w 1211 r. miastu Goldbergowi (dziś Złotoria) na Śląsku, następnie niedatowane pouczenie Magdeburga przesłane na ręce któregoś z książąt śląskich imieniem Henryk, prawdopodobnie Brodatego, dalej pouczenie o prawie magdeburskim miasta Halle nad Saalą z 1235 r. dla Środy Śląskiej, będące podstawą prawa średniego, dwa pouczenia Magdeburga dla Wrocławia z lat 1261 i 1295, także pouczenia dla Zgorzelca z 1304 r., wzbogacone już trochę na miejscu pouczenie Świdnicy dla Raciborza z 1293 r., pouczenia Wrocławia dla Głogowa (1302, 1314 i 1315 r.), Nysy (1308 r.) oraz Brzegu (1327 r.) i inne¹. Pouczenia te znaczą tylko częściowo szlak wędrówki prawa magdeburskiego w Polsce. Wnet bowiem w swej pierwotnej postaci przestały być użyteczne. Wyparły je *Weichbild* magdeburski, *Zwierciadło saskie* i zbiory ortyłów magdeburskich, a wreszcie ortyły niektórych miast polskich, kreowanych w różnym czasie i nie zawsze jasnych okolicznościach na stolice quasi prowincji prawa niemieckiego z jego sądami wyższymi. Na Śląsku w XIV w. doszedł do tej roli Wrocław, któremu podporządkować się musiała nawet Środa Śląska². W Wielkopolsce sąd wyższy prawa niemieckiego znalazł siedzibę przede wszystkim w Poznaniu, w niższej jak gdyby instancji stanowił Śrem i Kościan³, a równorzędny Poznaniowi musiał być, przynajmniej według intencji Przemysła II, Kalisz⁴. Na Kujawach rolę taką odgrywał do początków XVI w. Inowrocław⁵, w Małopolsce Sandomierz, Nowy Sącz i oczywiście Kraków, który osiągnął rangę sądu najwyższego prawa niemieckiego, w ziemi przemysko-sanockiej — Sanok i Lwów na Rusi Halickiej⁶.

¹ *Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte*, wyd. G. A. Tzschoppe i G. A. Stenzel, Hamburg 1832, nr 1, 1a, 16, 56, 91, 96, 102, 105, 116, 118 i in. Por. w tych sprawach S. Estreicher, *Kraków i Magdeburg w przywileju lokacyjnym krakowskim*, Kraków 1911.

² Por. zwłaszcza *Breslauer Urkundenbuch*, wyd. G. Korn, Wrocław 1870, nr 207, 230, 231, 280, 291 i in.

³ W. Maisel, *Sąd wyższy prawa magdeburskiego w Poznaniu (do końca XVI wieku)*, Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza, t. II, 1957, z 2, s. 25–51; tenże, wstęp do wydawnictwa *Ortyły sądów wyższych miast wielkopolskich*, Wrocław 1959.

⁴ Por. niżej.

⁵ *Kod. dypl. Pol.*, t. II, nr 496; W. Maisel, *Sąd wyższy*, s. 39.

⁶ Por. w tych sprawach: M. Bobrzyński, *O założeniu sądów wyższych prawa niemieckiego na zamku krakowskim*, Kraków 1875; F. Piekosiński, *O sądach wyższych prawa niemieckiego w Polsce wieków średnich*, Rozpr. Wydz. Hist.-Filoz. AU, t. 18, 1885, s. 1–68; J. Samolewicz, *Sąd wyższy prawa nie-*

Najtrwalszym składnikiem prawa niemieckiego w Polsce było prawo sądowe, gdy tymczasem ustroj miejski podlegał daleko idącym przekształceniom, tylko w zasadniczym zrębie trzymając się magdeburskiego pierwowzoru. Ujawniają to z reguły badania nad dziejami i ustrojem pojedynczych miast.

W tym zakresie instruktywne może być również publikowane poniżej pouczenie o ustroju miejskim Kalisza dla Wielunia. Jest to zabytek rzadki, jak na epokę, w której powstał, tym bardziej więc godny uwagi. Choć nie przedstawia zbyt wnikliwie arkanów administracji miejskiej i bynajmniej nie jest bogaty w treść, zawiera jednak spojrzenie na ustroj Kalisza samych rajców miasta, którzy najlepiej wiedzieli, co w ówczesnym życiu miejskim stanowi element istotny, a co akcydentalny, drugorzędny. Choć jest to przypuszczalnie nieusystematyzowana komplikacja wilkierzy miejskich, odzwierciedla jednak stosunkowo dobrze samą praktykę zarządzania miastem, gdy zaś wilkierze przedstawiały z reguły tylko stan postulatyczny.

W redakcji pouczenia da się wyróżnić 25 artykułów, choć pod względem merytorycznym należałoby ich wyróżnić więcej. Pięć pierwszych, najbardziej rozbudowanych, dotyczy władz miejskich, ich wyboru, uprawnień i obowiązków, a także organizacji poborów podatkowych i ulg w ich zakresie. Nadto artykuł ostatni mówi o zaprzysięganiu pachołków miejskich. Z pozostałych artykułów — pięć można określić jako przepisy przeciwpożarowe, trzy dotyczą czystości miasta, jeden targu tygodniowego, jeden zobowiązuje mieszczan do solidarności w wypadku jakiegś samowoli ze strony szlachcica, cztery mają na uwadze bezpieczeństwo miasta i dobry stan jego systemu obronnego, wreszcie pozostałych pięć dotyczy kar za dobytec noża, bójki, obrazy i grę w karty.

Z kolei wypada wyjaśnić genezę tego zabytku. Początki osady miejskiej w Kaliszu sięgają niewątpliwie czasów bardzo zamierzchłych. Lokacji miasta na prawie niemieckim dokonał Bolesław Pobożny ⁷, najprawdopodobniej po 1253 r., kiedy ostatecznie w wyniku podziałów dzielnic wielkopolskiej z bratem osiadł w jej kalisko-gnieźnieńskiej części, ale przed 14 listopada 1260, bo pod tą datą istnienie gminy miejskiej w Kaliszu nie ulega już wątpliwości ⁸. Być może nie była to lokacja pierwsza. Bardzo prawdopodobny jest pogląd, że już wcześniej nadał Kaliszowi prawo miejskie Henryk Brodaty, którego rządy w Wielkopolsce przypadają na lata 1234 - 1239 ⁹. Odnowił zaś prawo miejskie Kalisza w 1282 r. Prze-

mieckiego na zamku sanockim 1425 - 1553, Lwów 1903; S. Ehrenkreutz, *Sąd wyższy prawa niemieckiego grodu sandomierskiego, Pamiętnik trzydziestolecia pracy naukowej prof. dr Przemysława Dąbkowskiego*, Lwów 1927, s. 281 - 294.

⁷ Poświadcza to wyraźnie dokument Przemysła II z 1282 r., *Kod. dypl. Wpolski*, t. I, nr 511.

⁸ Ibidem, nr 389.

⁹ M. Młynarska, *Kalisz średniowieczny, Szkice z dziejów Kalisza*, Wrocław 1960, s. 84 - 85.

myśl II, za wzór ustrojowy dając mu Środę Śląską. Ustanowił tutaj książę *iudicium provinciale* dla wymienionych imiennie okolicznych wsi¹⁰. Już w roku następnym ten sam książę rozszerzył znacznie zasięg owego sądu prowincjonalnego, wyznaczając jego terytorium: od granic Śląska po rzekę Wartę, i przypisując mu imiennie 11 miast (wśród nich Konin, Pleszew, Ostrzeszów, Wieluń, Bolesławiec) wraz z przynależnymi wsiami. Miały tu należeć również osady, które powstaną w przyszłości. Kalisz, w którym książę postanowił *curiam publice celebrari*, a więc odbywać swoje sądy, stał się również *caput et speculum terre* w zakresie prawa niemieckiego¹¹. Stąd miasta i wsie wyznaczonej prowincji miały zapewne brać swoje prawa, czyli wzory ustrojowe, tutaj miały przede wszystkim zasięgnąć opinii w kwestiach sądowych.

To stanowisko Kalisza stwierdził ponownie — jednakże bez określenia zasięgu — dokument Kazimierza Wielkiego z 1365 r. Jako motywację tego stanu rzeczy król podał niepożądaną dotychczasową praktykę odwoływania się *ad iura et leges Noviforenses*¹². Zasięg rejonu sądowego Kalisza musiał się z czasem zmniejszyć lub obniżyła się w stosunku do Poznania rola kaliskiego sądu wyższego prawa niemieckiego, bo np. Konin, który w 1283 r. został pierwszoplanowo do tego rejonu zaliczony, w XVI w. odwoływał się raczej do Poznania. Czyniły to zresztą i inne miasta położone na południe od Warty¹³.

Nie jest zadaniem niniejszego przyczynku śledzić dzieje owej kaliskiej prowincji prawa niemieckiego. Rola Kalisza jako wzoru ustrojowego i sądu wyższego prawa niemieckiego na pewno długo się utrzymała. Być może przyszłe poszukiwania archiwalne ujawnią jakieś ortyle kaliskie, natomiast poniżej podaję tekst nie publikowanego dotąd dokumentu Władysława Jagiełły, mocą którego miasto Wieluń miało przejąć z Kalisza jego urządzenia ustrojowe. Zarówno zatem ten akt, jak i żywa jeszcze zapewne u schyłku wieków średnich tradycja stołecznego w zakresie prawa niemieckiego charakteru Kalisza, wyjaśniają genezę pouczenia z 1502 r.

Tekst tego pouczenia nie był dotąd znany. Nie uwzględnili go autorzy *Archiwum dokumentowego miasta Kalisza*¹⁴ ani autor wydanej świeżo historii ziemi wieluńskiej¹⁵. Tylko Ryszard Rosin natrafił ostatnio na jego późną, bardzo lichą kopię, przechowywaną wśród XIX-wiecznych odpisów urzędowych rozlicznych akt w rękopisie nr 706 Biblioteki PAN w Krakowie (s. 505 - 508). Oryginał musiał oczywiście stanowić własność miasta Wielunia, skąd jakimś trafem dostał się do zbioru Rusieckich.

¹⁰ Kod. dypl. Wpolski, t. I, nr 511.

¹¹ Ibidem, nr 528.

¹² Ibidem, t. II, nr 1549.

¹³ *Ortyle sądów wyższych*, wyd. M. Maisel, s. XXIII.

¹⁴ J. Senkowski, I. Sułkowska, *Archiwum dokumentowe miasta Kalisza*, w: *Osiemnaście wieków Kalisza*, t. I. Kalisz 1960, s. 293 - 356.

¹⁵ W. Szczygielski, *Dzieje ziemi wieluńskiej*, Łódź 1969.

Wspomniana wyżej kopia, będąca aktem notarialnym notariusza Franciszka z Liśca Lisieckiego, opatrzona jest notą: *Zgodność tego wypisu z kopią urzędową z archiwum Notariatu Publicznego Powiatu wieluńskiego, a mianowicie w aktach miejskich wieluńskich egzystującą, przy wyciśnięciu pieczęci dobrowolnego sądownictwa po sprawdzeniu niniejszym zaświadczam. Dan w Wieluniu w Kancelarii Notariatu dnia dwudziiesiątego piątego miesiąca maja roku tysięcznego ósmsetnego dwudziestego pierwszego*¹⁶. A zatem kopia ta pochodzi od innej kopii, co może przynajmniej częściowo wyjaśnia jej niedoskonałość. Godne natomiast uwagi jest to, że w miejscach, które dziś są trudno czytelne, kopia ma luki, co by wskazywało, iż nie mógł już odczytać odnośnych miejsc pisarz owej kopii sprzed 1821 r.

Przy opracowaniu edytorskim publikowanych poniżej tekstów posłużono się *Instrukcją wydawniczą dla średniowiecznych źródeł historycznych Komisji Historycznej PAU*¹⁷.

¹⁶ R. Rosin, *Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu*, Warszawa 1963, s. 170; tamże wzmianka o publikowanym niżej dokumencie z 1392 r.

¹⁷ Archiwum Komisji Historycznej, seria II, t. II (og. zb. t. XIV), Kraków 1930, s. 1 - 40.

I

Piotrków, 8 maja 1392

Król Władysław Jagiello zachowuje mieszczan wieluńskich w prawach, jakimi cieszyli się za czasów Kazimierza Wielkiego, a nadto pozwala im korzystać z uprawnień przysługujących miastu Kaliszowi.

Or. Biblioteka Czartoryskich w Krakowie, dypl. perg. 231. Dokument pergaminowy o wymiarach $35,4 \times 16 + 6,4$ cm., dość dobrze zachowany; drobne uszkodzenia pergaminu nie utrudniają odczytania tekstu; na bawełnianym brązowo-czerwonym sznurze wielka pieczęć królewska o średnicy wewnętrznej 11,8 cm.

In nomine domini amen. Wladislaus dei gracia rex Polonie necnon terrarum Cracouie, Sandomirie Siradie, Lancicie, Cuyauie, Lithuanie princeps supremus, Pomoranie Russieque dominus et heres. Ad perpetuam rei memoriam. Ad hec inter cetera superioris dispositionis provisio nostre serenitatis personam quamquam immeritam in regio dignitatis eminenti solio magnifice collocavit, ut iusticie throno feliciter presidentes singulis regio culmini subiectis pacem et tranquillitatem, sub quibus pacis auctorem quiete revereri valeant, scandalorum et discordiarum ab ipsis evulsa prorsus et eradicata pro viribus materia, salubriter procuremus. Et ut quibuslibet passis iniuriam sine personarum acceptione copia iusticie ministretur, sane volentes civitatis nostre Weluensis condicionem facere meliorem, cupientesque ipsam in multitudine felicia continuo suscipere incrementa, prefatam civitatem nostram Welunensem, et omnes ac singulos incolas ipsam inhabitantes circa iura omnia et singula, modos et consuetudines universos, quibus tempore serenissimi domini Kazimiri, felicis recordacionis olim Polonie regis illustris, freti fuerant et gaudebant, conservare volumus et promissimus virtute presentium mediante, necnon circa quaslibet et similes ritusolucionum et dacionum, quas et quales temporibus ipsius domini Kazimiri regis solvere consueverant et reddere tenebantur: Porro ut incole civitatis Welunensis prediacte nostris suffulti graciaram favoribus maiestatem nostram tanto valeant avidius venerari, eisdem et eorum cuilibet omnibus et singulis iuribus, modis et consuetudinibus iurium, quibus cives et incole civitatis nostre Kalisiensis gaudent et fruuntur, de nostre celsitudinis plenitudine damus et conferimus plenam et omnimodam facultatem gaudendi et uti-fruendi temporibus perpetuis affuturis. In quorum omnium testimonium et evidenciam plenioris presentes litteras nostras scribi fecimus nostrique pendentis sigilli munimine roborari. Actum in Potrcow ipso die beati Stanislai martyris de mense Maii. Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo secundo presentibus Spithcone Cracouiensi, Sandiugio Kali-

siensi, Przibcone Siradiensi, Iescone Lanciensi palatinis, Bernhardo Wermusch iudice Welunensi et Iohanne de Thancz[zin]^a castelano Woyniciensi ac aliis multis nostris fidelibus fidedignis.

II

Kalisz, 17 kwietnia 1502

Burmistrz i rajcy Kalisza informują mieszczan wieluńskich o ustroju i prawach swego miasta.

Or. Arch. Państw. M. Krak. i Woj. Krak., Arch. Rusieckich, dypl. perg. nr 178. Dokument o wymiarach 39 × 26,5 + 6 cm., dość dobrze zachowany, na zgięciach nieco wytarty i w paru miejscach przez to mało czytelny, bez pieczęci, po której pozostał biało-czerwony bawełniany sznur.

Kop. Biblioteka PAN w Krakowie, rkps 706, s. 505 - 508, odpis notarialny z 1821 r. zawierający cały szereg lekcji błędnych i opuszczonych.

In nomine domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos consules civitatis Calischensis: Petrus Bagathek preconsul, Mathias Erasmi, Joannes Skoczek, Andreas aurifaber, Blasius Bardlo, Martinus Bazewski, recognoscimus significamusque tenore presencium quibus expedit universis tam presentibus quam futuris et presertim famosis viris dominis praconsuli, consulibus totique communitati civitatis Vielunensis, quomodo ad nostram pretorialem loci Calissiensis plenariam resideneciam venientes personaliter famosi Augustinus consul Vielunensis, Jacobus Dzyrbynski, Joannes Osszuth, missi a dominis et tota communitate Vielunensi, nobis humiliter supplicaverunt, quatinus ipsis de unanimi consensu nostro daremus statuta et regimen posicionemque nostre civitatis Calissiensis. Nos itaque iusta petentibus non denegavimus nec denegamus pium assensum, damus et largimur per presentes in hunc modum qui sequitur:

Primo siquidem ad magistratum sive consulatum homines boni, viri probati optimique, nulla macula infamie infecti, mediante iuramento corporali, quidem non per munera, non per adulacionem, non per promotionem, non per amicum, non per uxorem, neque per se, non aliunde nisi per hostium intrare elligique debent, unusquisque illorum in hanc dignitatem magistratus intrancium allegans: Ita deus me adiuvet et omnes sancti et sancta crux.

Item advocatum et scabinos homines probos in omni honore conservatos preconsul cum consulibus ex voluntate sua elligunt, similiter dispensatores civitatis unanimi consensu dominorum et tocius communitatis, quando antiqui dispensatores reponunt claves, coram dominis facta ratione ad hoc officium valentes elliguntur de consulatu sive de communitate, quibus thesaurus civitatis cum regimine et reparacione murorum,

^a Dziura w pergaminie.

poncium, turrium, pecunia civitatis, in curam committitur. Omnes census proventusque civitatis et exactiones Regie Maiestatis exigere debebunt et generaliter omnia regunt in republica civitatensi.

Item preconsul suo cum consulatu et dispensatoribus, notariisque civitatis uxorato habente ius civitatis, a solucione exactionis et czopowe non sunt exempti, duntaxat a solucione quartalium et custodiis. Et pro festis Pasche, Pentecostes, Nativitatis Domini preconsuli tres grossi et consulibus per duos ad balneum dantur de communi pecunia. Consul dispensator non existens, notarius civitatis fieri potest. Aput advocatum notario a qualibet inscripcione sex denarii et scabinis quatuor ternarii et copia [notario]^a gross[us]^b dantur.

Item preconsul suo cum consulatu et dispensatoribus, notariisque civitatis solvunt et dominis ad Regiam Maiestatem equitantibus pro expensis de communi pecunia dant. Et eciam currus ad expeditionem bellicam eadem pecunia communi ordinantur. Celariumque civitatis ipsi dispensatores regunt.

Item daciam czopowe duo ex consulatu cum notario exigere debent et sine pecuniam^c notario non servant. Omnibus dominis et dispensatoribus pro quolibet quartali cuilibet seorsum choris salis datur. Eciam quicumque ex communitate electus in advocatum, dispensatorem, scabinum, archimagistrum^d renuerit esse, extunc renuens luet penam decemocto [nummorum]^e, alias bargyelth dominis. Dispensatores electi ad annum durare in suo officio debent.

Insuper nullus ex incolis secunda feria debet braxare cervisiam neque pistare panes in die nec in nocte sub pena unius marce.

Qui permittit in domo sua ludere tasseret, aleam et alios ludos, debet dare unam sexagenam, ludens vero quilibet per fertonem, sive sit in civitate sive extra civitatem; si non habet, puniatur turri.

Qui importunte cutellum (s.) suum deponit super alium ipsum ledendo, det sex grossos, qui gladium, det unum fertonem. Mechanici eciam arma portare non debent sub eadem pena.

Item nullus debet ambulare per fossatas neque prendere pisces sub pena unius sexagene irremissibiliter.

Qui ignem suum in tempore non proclamaverit, det tres marcas.

Item nullus ad ignem debet currere cum armis, sicut balistis, gladiis, nisi iurati, sub pena trium marcarum, nisi cum securibus fundilibus.

^a Lekcja niepewna z powodu wytarcia na zgięciu.

^b Końcowa część wyrazu wytarta na zgięciu i przez to trudno czytelna; jest to jak gdyby *uss*, przy czym pierwsze *s* wydaje się przekreślone.

^c W *rkps* wyraz skrócony, paleograficznie: *pecuniam*, ale albo powinno być *pecuniarum*, albo należy przestawić wyrazy: *sine notario pecuniam non servant*.

^d Archimagistrum *rkps*.

^e Lekcja niepewna z powodu wytarcia na zgięciu.

Nullus debet ambulare cum luminare (s.) sub tecturis, ad fenum et steramina, sive lucerna, sub pena unius fertonis.

Item si alicui vicino facta fuerit violencia ab aliquo terrigena aut ab aliis, extunc omnes vicini vocati debent currere ad violenciam, et qui non venerit, debet puniri iuxta decretum dominorum consulum.

Item qui porcos castratos suos aut alios non servat in stabulo sed permittit ipsos currere per civitatem destruendo licostratum, a quolibet debet dare unum grossum.

Quilibet fimum suum in quatuor septimanis de licostrato suo debet dare educere de civitate sub pena trium grossorum et fimum suum non debet ponere super civilem licostratum aut vicini sub eadem pena.

Item nullus inmundicias purgando domum debet portare sub pontem sub pena trium grossorum.

Qui alium dehonestaret vel mala verba diceret in quibuscumque locis, unam sexagenam debet dare irremissibiliter.

Qui contra alium exposuerit calumniose alias pothwarz et domini cognoscant esse calumniam, debet dare unam marcam irremissibiliter.

Item nullus sub pallaciis tempore nostis debet permittere currus ponere sub pena unius fertonis.

Nullus feria secunda debet forisare in plateis vel extra civitatem, sed tantum in circulo sub pena unius marce.

Item capilantes inter se quilibet debet dare sex grossos.

Nullus ignotum cursorem aut alium sine voluntate preconsulis notificare debet sub pena unius sexagene.

Quilibet ante domum debet habere aquam, scalam et alia necessaria sub pena unius fertonis.

Quilibet menia sua debet reformare in spacio duarum septimanarum et qui non refermaverit, dabit unam sexagenam irremissibiliter.

Interim familiares civitatis iurati esse debent.

In cuius rei evidens testimonium sigillum nostrum civitatis Calischien-sis presentibus est subappensum. Datum Calisch dominica secunda post octavas sancte Pasche anno domini millesimo quingentesimo secundo.

